

Omlegging av Øyrabekken og Hellelandselva i Kvinnherad kommune, Vestland Fylke

Beskrivelse av tiltaket og virkninger på allmenne interesser

Revisjonshistorikk

Rev	Dato	Beskrivelse av endringen	Utarbeidet av	Kontrollert av
01	30.11.2024	Første utkast	NOERBE	NOINST
02	02.12.2024	Endring basert på kommentarer	NOERBE	
03	12.02.2025	Endre oppsett fra melding	NOERBE	
04	25.02.2025	Endring i kapittel om naturmangfold og vannmiljø	NOERBE	NOMASI

Geografisk plassering og bakgrunn for tiltaket

Statnett har fått anleggskonsesjon etter energiloven av 18.07.2024 til å bygge Onarheim transformatorstasjon ved Husnes i Kvinnherad kommune i Vestland Fylke (figur 1) (Referanse: NVE – 202207831-39). Gjennom det planlagt stasjonsområdet, renner Øyrabekken og Onarheimsøyri som er en del av Onarheimsvassdraget (042.93Z). I konsesjonssøknad for Onarheim transformatorstasjon søkte Statnett om tillatelse til permanent omlegging av bekkene rundt stasjonsområdet. Bekkene skal legges om fra opprinnelig bekkeløp til et nytt bekkeløp på østsiden av ny transformatorstasjon (figur 1).

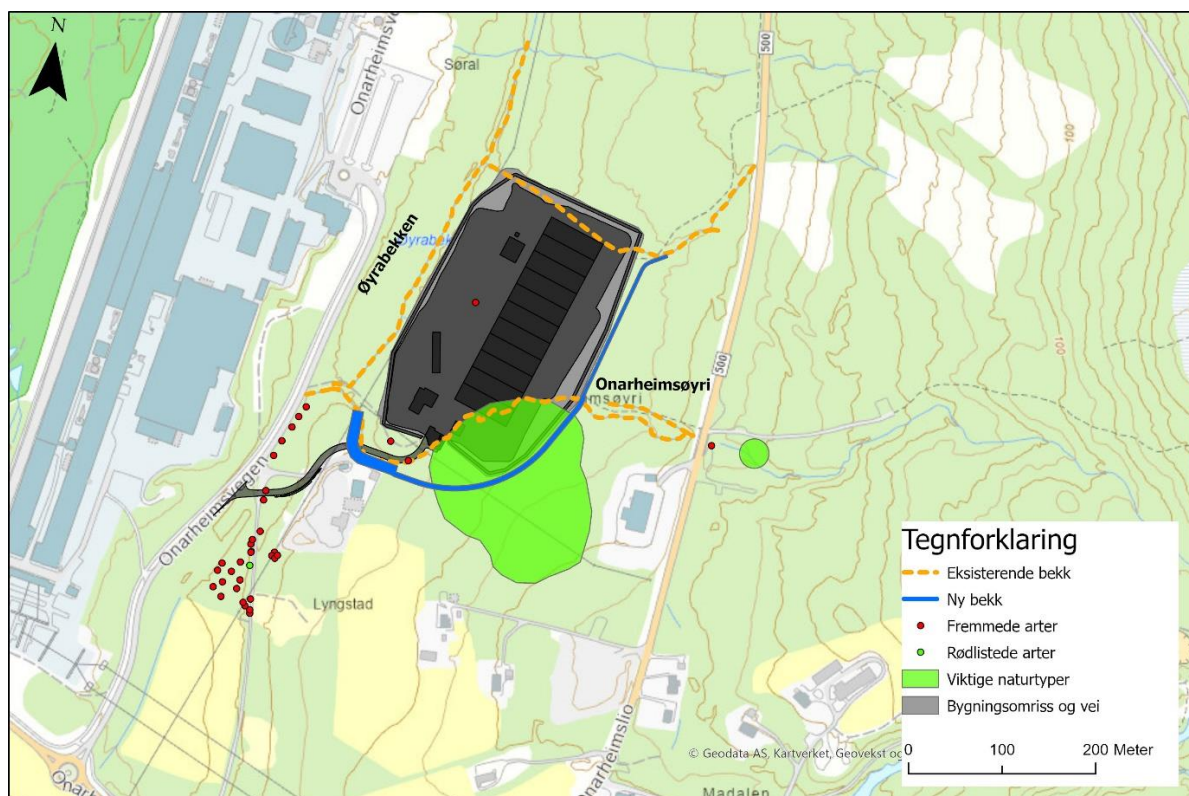
Figur 1: Rød markør viser plasseringen av tiltaket.

I dokument "bakgrunn for vedtak" av 12.07.24 skriver NVE blant annet at: «Statnett har i søknaden kun vurdert hvilke virkning bekkene har på planlagt anlegg, og ikke hvilke virkninger deres anlegg har på bekkene/vassdraget. Videre mener NVE at det er for lite informasjon i søknaden på valgt teknisk utførelse på bekkeomleggingen.»

For å vurdere hvordan bekkeomleggingen påvirker de almenne interessene i området har Statnett engasjert Sweco til å bistå i vurderingen.

Beskrivelse av tiltaket

Det er tiltenkt at de eksisterende bekkene skal legges om slik at de går på oversiden/østsiden av stasjonen (Figur 2). På denne måten vil bekkene gå rundt stasjonen istedenfor å gå gjennom området. Videre er det anbefalt at trasévalget for bekkeomleggingen i størst mulig grad følger dagens terreng, blant annet for å unngå unødvendige inngrep i området. Bekken skal dimensjoneres med kapasitet for en 1000-års flom. For å ivareta flomsikringen viser beregninger gjort av Sweco på vegne av Statnett at grøftene må være ca. 1 meter brede i bunnen med stigning 1:2 til omkringliggende terreng. På slutten av nytt bekkeløp vil det etableres ett energidreperbasseng (Figur 3). Nytt bekkeløp vil være ca. 500 meter langt i motsetning til dagens bekkestrekning som er ca. 1300 meter lang (samlet for de to bekkene). Omlagt bekk blir kortere enn dagens strekning på grunn av at de to bekkene får samløp største del av strekningen.

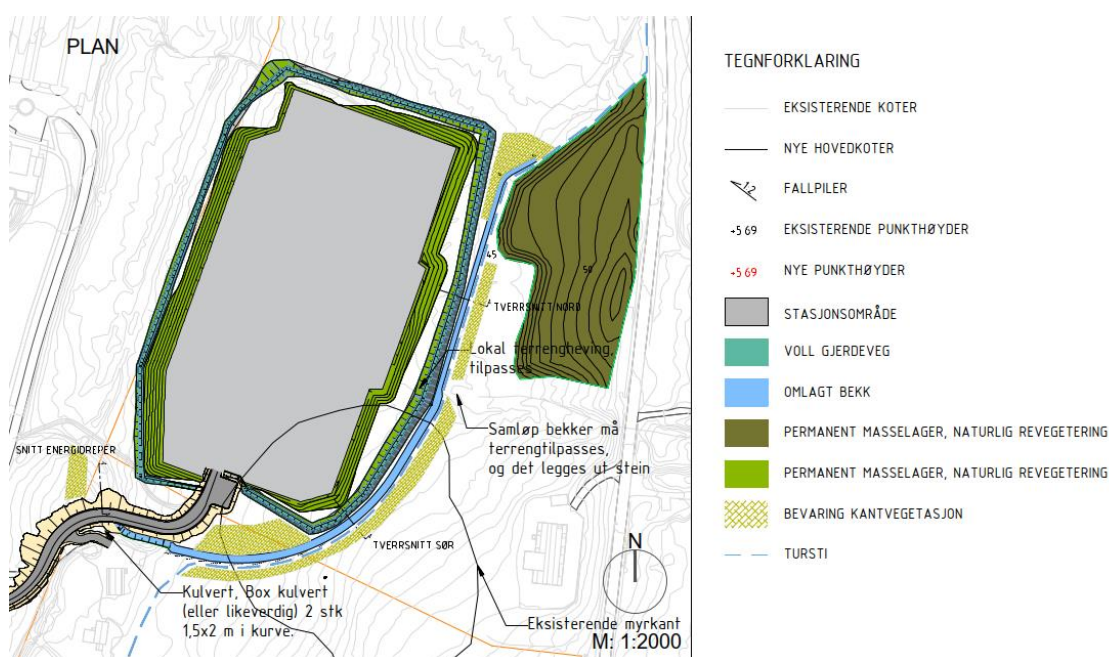

Figur 2: Ny bekkeløsning og Eksisterende bekkeløp. Fremmede arter, rødlistede arter og viktige naturtyper er hentet fra konsekvensutredningen av tiltaket. Ved slutten på nytt bekkeløp er det etablert ett energidreperbasseng.

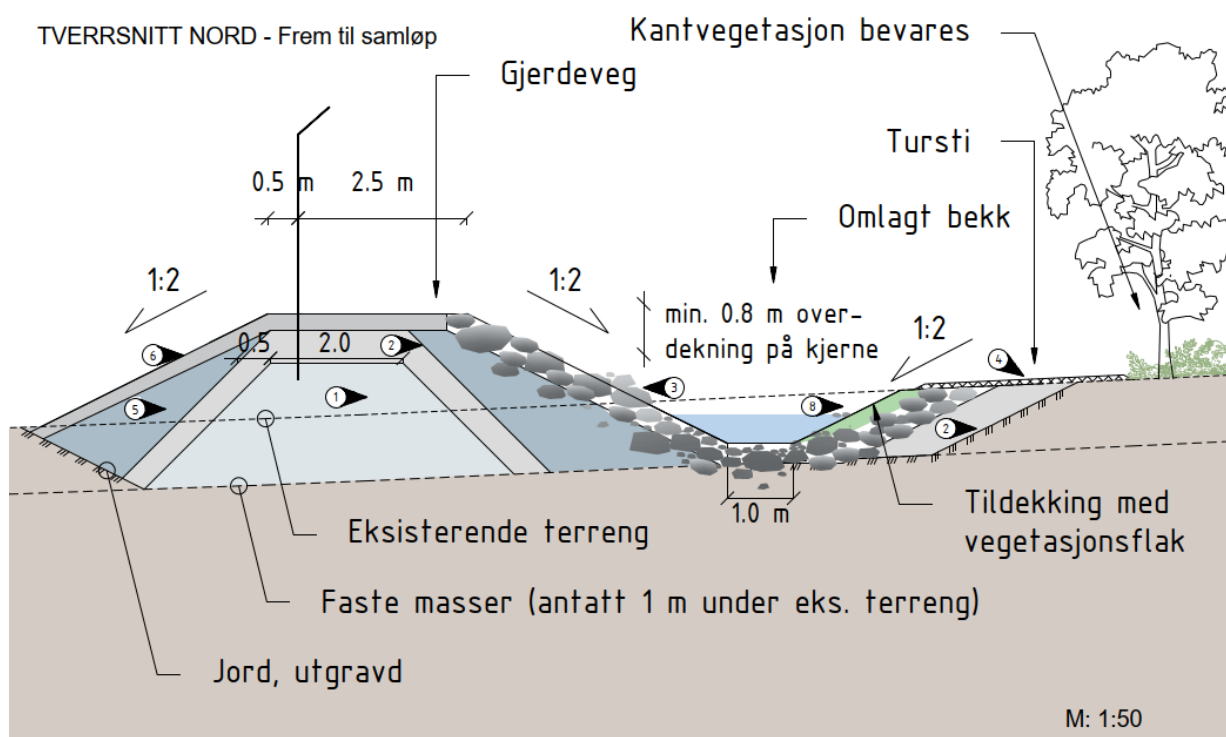
Bekkeløpet skal sikres mot erosjon ved hjelp av ru steinsetting. Dette innebærer at større steiner legges som fundament i bunnen, etterfulgt av stein av varierende størrelse for å skape en mer naturlig utforming av bekkearealet og ivareta de biologiske prosessene i bekkene (figur 4 og 5). Det vil også bli tilrettelagt for fiskeproduksjon ved å legge ut stein og gytegrus der det er hensiktsmessig. Kontraktsunderlaget til entreprenøren vil inkludere krav om at bekkeomleggingen skal utføres under veiledning av personell

med elveøkologisk kompetanse for å oppnå best mulig resultat. Det skal ikke benyttes sprengstein verken i erosjonssikringen eller i oppbyggingen av bekken.

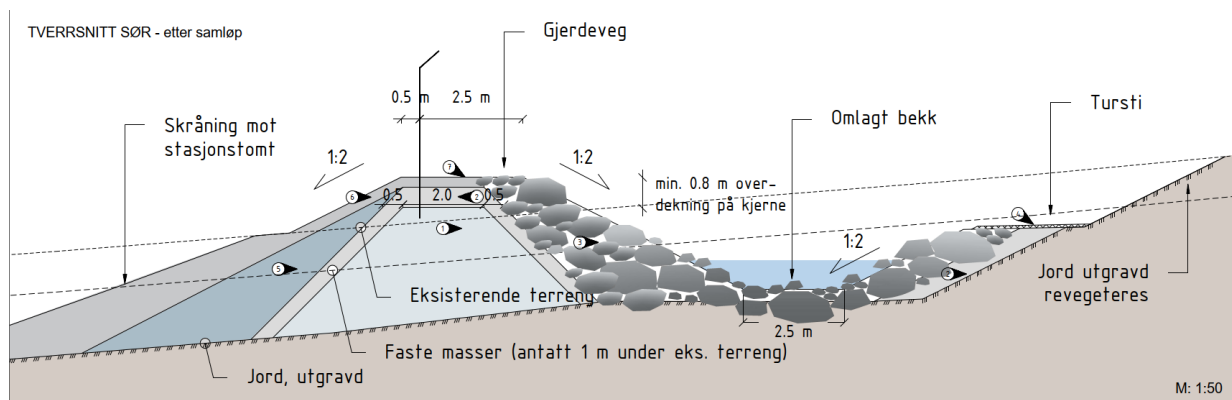
Det er tiltenkt vegetasjon langs størstedelen av ny elvestrekning (Figur 3). Det vil imidlertid ikke være mulig å ivareta kantvegetasjon i grensen mot transformatorstasjonen i vest. Bakgrunnen for at det ikke blir kantvegetasjon mot vest er at bekkeløpets vestre side fortsetter mot en løsmassekonstruksjon med kombinert funksjon som flomvoll og sikring mot uønsket drenering av myr. Vollen gjør også at man begrenser tverrsnittet på omlagt bekk, og at tverrsnittet ikke kan utformes med lignende tverrsnitt som eksisterende bekkeløp. I øst vil det være mulig å ivareta ett bredt belte med kantvegetasjon. Det vil ikke legges opp til kantvegetasjon langsmed myra i øst. Der den nye adkomstveien krysser bekken (figur 3), er det planlagt to firkantkulverter.

Figur 3: Planskisse over bekkeomlegging samt snitt fra ny prosjektert bekk og energidrepebasseng.

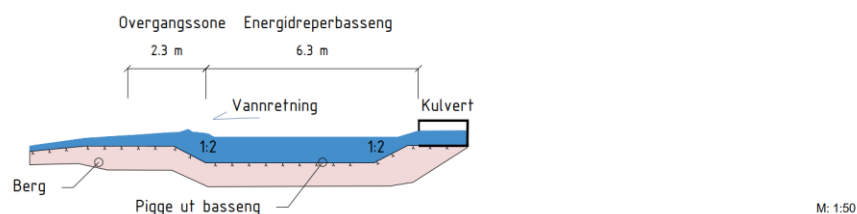

Figur 4: Tverrsnitt av bekkerearealet i nord frem til samløp. For mer informasjon om hvor snittet gjelder henvises det til figur 3 som viser den overordnede planen av området.

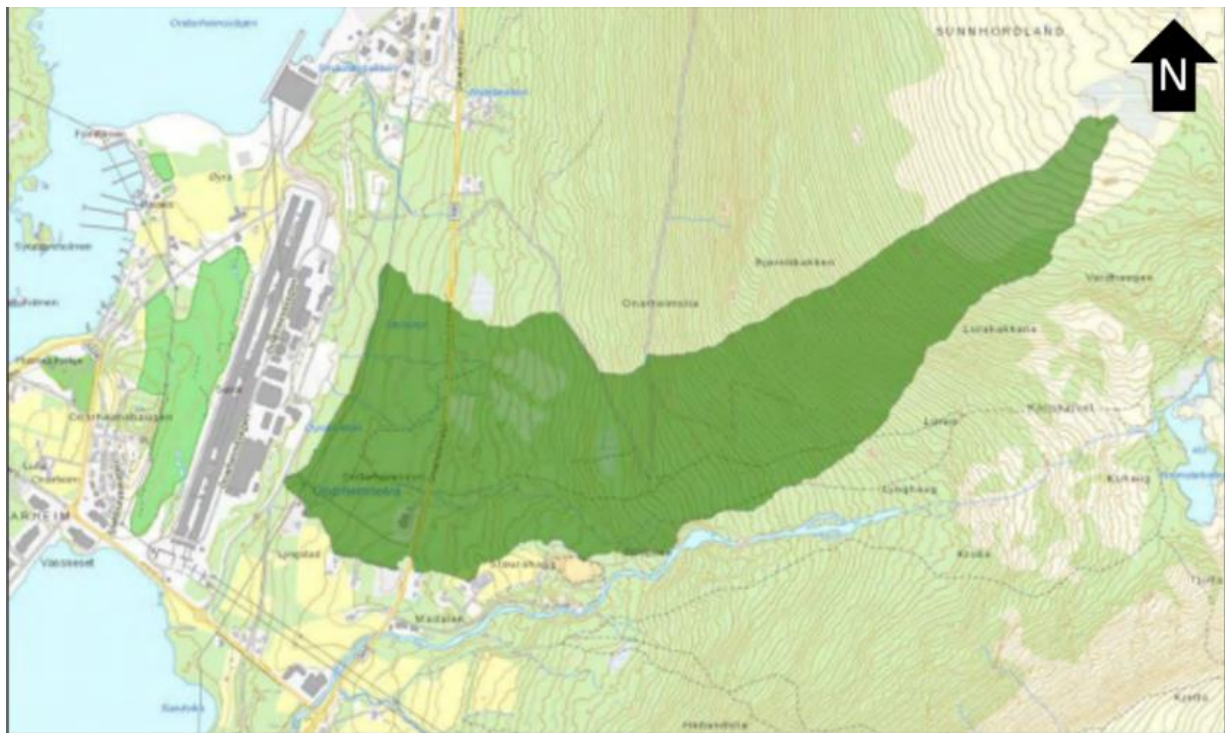

Figur 5: Tverrsnitt av bekk i sør etter samløp. For mer informasjon om hvor snittet gjelder henvises det til figur 3 som viser den overordnede planen av området.

SNITT ENERGIDREPER

Figur 6: Tverrsnitt over energidreperbassenget sør-vest i nytt bekkereareal. For mer informasjon om hvor snittet gjelder henvises det til figur 3 som viser den overordnede planen av området.

Figur 7: Nedbørsfeltene til Onarheimsøyri og Øyrabekken.

Historiske forhold

Øyrabekken renner i dag i en kunstig kanal som ble etablert i forbindelse med bygging av Hydro sitt anlegg på Husnes. Øyrabekkens opprinnelige løp gikk trolig nord for Hydro sitt anlegg. Onarheimsøyri følger sitt opprinnelige løp.

Vurdering av virkningen på allmenne interesser

Statnett har fått anleggskonsesjon etter energiloven for å etablere Onarheim transformatorstasjon. I konsesjonsprosessen ble det gjennomført en konsekvensutredning for ikke-prissatte konsekvenser, vurderte konsekvensene av å etablere transformatorstasjonen med tilhørende infrastruktur. Derfor blir ikke det vurdert i dette notatet.

Dette notatet fokuserer på bekkeomleggingen og hvordan omleggingen av Øyrabekken og Onarheimsøyri påvirker de almenne interessene i bekkeomleggingsområdet og nedstrøms forhold. Ettersom det er gitt konsesjon til Onarheim transformatorstasjon, legges etableringen av stasjonen med tilhørende infrastruktur til grunn i vurderingen av de almenne interessene knyttet til bekkeomleggingen.

Kunnskapsgrunnlag

Kunnskapsgrunnlaget baserer seg på konsekvensutredning og konsesjonssøknad for Onarheim Transformatorstasjon, søk i artskart, vann-nett og naturbase samt en rapport om den anadrome strekningen i Hellelandsvassdraget (Hellen, 2012). Sweco har gjennomgått kunnskapsgrunnlaget gjennom offentlige databaser i etterkant av konsesjonssøknaden. Datagrunnlaget er hentet inn 21.11.2024. Kunnskapsgrunnlaget ble videre styrket ved en feltbefaring 18. september 2024 der ferskvannsbilolog fra Sweco og biolog fra Statnett var deltagende. Under befaringen ble dagens bekkeareal undersøkt for elvemusling, og bekkenes egnethet for fisk ble vurdert.

Naturmangfold

Det er ikke registrert noen rødlistede karplanter i bekkeomleggingsområdet (figur 2). Plantesamfunnet langsmed eksisterende bekk er en blanding mellom planteskog av gran, og løvtrær som bjørk, hassel og selje. Det er ikke registrert noen rødlistede fugler i artskart eller fra befaring. En kan derimot ikke utelukke forekomster av rødlistede arter som kan benytte bekkeomleggingsområdet som funksjonsområde. Det vil forventes ett artsinventar av vanlig forekommende arter. Fuglearter som fossefall og vintererle vil kunne ha bekkearealet som funksjonsområde.

Tiltaket vil medføre at bekkekanten ved dagens elveløp får mindre tilgang på fuktighet og plantesamfunnet vil bli mer dominert av mindre fuktighetskrevede arter. Ved det nye elveløpet vil plantesamfunnet bli mer dominert av fuktighetskrevede arter enn det som er tilfellet ved dagens situasjon.

For fugleartene som bruker bekkene i tiltaksområdet som funksjonsområdet så vil omleggingen medføre en redusert tilgang til rennende vann og tilgangen til byttedyr i form av ungfisk og bunndyr vil trolig reduseres.

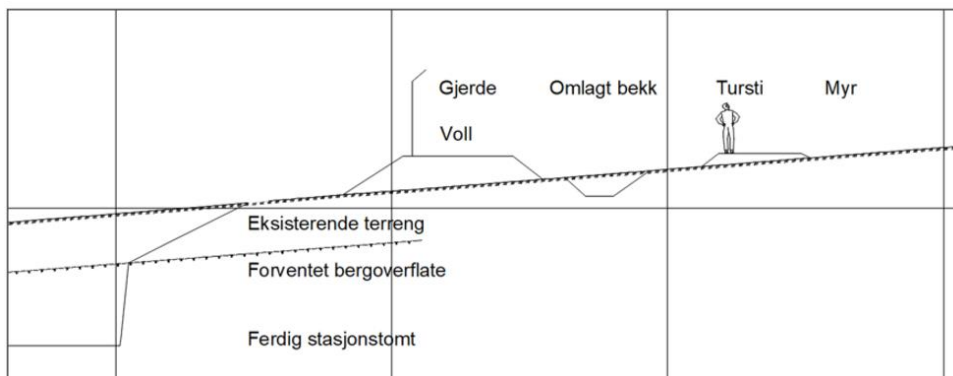
Det er registrert en rekke fremmede arter sør for bekkeomleggingsområdet (figur 2). Det forventes ikke at bekkeomleggingen vil komme i konflikt med fremmede arter, og omleggingen vil ikke bidra til videre spredning av fremmede arter.

Like øst for ny bekk ligger en kystmyr klassifisert etter DN- håndbok 13 (figur 2). Myra er vurdert som grunn, men vil inneha økosystemfunksjoner i form av lager for klimagass og flomdemping.

Deler av myra vil beslaglegges av transformatorstasjonen. Dette vil påvirke myras funksjon som flomdemper, lager for klimagass, og som habitat for arter. Nytt bekkeløp vil ikke medføre ytterligere beslag av myra.

For å begrense videre tap av myra gjennom uønsket drenering er følgende tiltak tenkt gjennomført:

- Begrense størrelse på omlagt bekk. Ved å benytte «elv i elv» prinsipp, men et primært bekkeløp for 200-års flom, og tillate oversvømmelser mot gjerde-voll ved større flommer. Ut fra observasjoner på befaring er det sannsynlig at vann fra øst kan finne egne flomveier i svært store flommer, da vannveier og stikkrenner under fylkesvei er underdimensjonert.
- Det er god tilgang på tett morene i området som kan benyttes til å legge et tett sjikt, som en terskel, mellom myr og omlagt bekk.
- Vurdere plassering av poretrykksmålere i myrområde for bedret kunnskapsgrunnlag.

Figur 8: Prinsippsnitt av omlagt bekk, tursti og myr.

På grunn av endret plantesamfunn i nærheten av bekken samt endret forhold for fugl, vil bekkeomleggingen ha liten negativ konsekvens for naturmangfoldet.

Vannmiljø

Øyrabekken og Onarheimsøyri er en del av Onarheimsvassdraget og renner samlet ut i Onarheimsvatnet som videre renner ut i sjøen ved Oppsangervågen. Bekkene i tiltaksområdet er ikke anadrome da kulverten under Fv. 5028 fungerer som ett vandringshinder for anadrom laksefisk (Hellen, 2012). Bekkene har en lokal stamme med ørret. Det ble ikke gjort funn av elvemusling på de berørte elvestrekningene under befaringen. Det foreligger ingen data om vannkjemi eller bunndyrsamfunnet i bekkene som skal legges om.

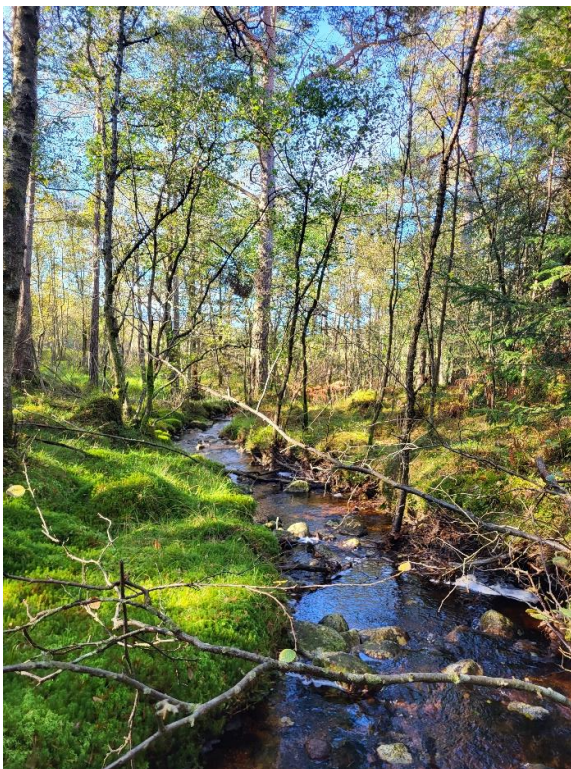

Figur 9: Utgravd/ sprengt kanal i Øyrabekken like vest for planlagt transformatorstasjon. Det ble observert yngel på bekkestrekningen. Denne delen av bekkestrekningen vil få redusert vannmengde som følge av bekkeomleggingen.

Figur 10: Øyrabekken renner gjennom hogstflate nord-øst i tiltaksområdet. Denne delen av bekken vil tørlegges som følge av omleggingen av bekkene.

Den vestre delen av Øyrabekken består i dag av en utgravd/ utsprengt og rett kanal (figur 9). Det er kantvegetasjon langs bekkekanten bestående av bjørk og planteskog av gran. Det var gytegrus på deler av bekkestrekingen. Det er ikke gjennomført el-fiske for å undersøke fisketetthet, men det ble observert yngel. Det ble ikke observert yngel i den delen av Øyrabekken som går over hogstflaten i nord (figur 10). Denne delen av bekken er preget av utretting og fravær av kantvegetasjon.

Figur 11: Den nordlige delen av Onarheimsøyri. Bekkearealet vil påvirkes av bekkeomleggingen.

Onarheimsøyri har en mer naturlig utforming og har en gjennomsnittlig bredde på ca. 2 meter (figur 11). Det er generelt gode gyte- og oppvekstforhold for ørret på bekkestrekningen som skal legges om. Det ble observert yngel på befarings.

Den totale elvelengden som følge av omleggingen vil reduseres fra ca. 1300 til ca. 500 meter. En redusert elvelengde og elveareal vil medføre redusert produksjonsareal for fisk og bunndyr, og en vil forvente at den totale tettheten av fisk og bunndyr reduseres. En mindre variert elvestrekning i kombinasjon med lavere dekningsgrad av kantvegetasjon vil forsterke denne effekten.

Selv om det nye bekkeløpet vil tilrettelegge for fisk og biologisk mangfold så vil en forvente at den totale fiskeproduksjonen går ned, hovedsakelig på grunn av redusert elvestrekning. Selv om dagens bekkeareal ikke er anadrom (vandringshinder nedstrøms hindrer oppgang av laksefisk til bekkeomleggingsområdet) så vil ungfisk av ørret kunne vandre ut til sjøen. Da bekkeomleggingen trolig vil redusere fisketettheten så vil en også forvente at antall yngel som vandrer ut til sjøen reduseres.

Øyrabekken vil fremdeles få noe tilsig av vann fra overliggende arealer etter bekkeomleggingen. Det forventes at tilsiget i en normalsituasjon vil være begrenset slik at bekkearealet vil ha lite kvaliteter for vannmiljøet. For fisk vil det trolig ikke være egnet habitat i Øyrabekken etter bekkeomleggingen som følge av lite vann.

Tiltaket vil ikke endre den totale vannmengden nedstrøms bekkeomleggingsområdet og transformatorstasjonen. Da det totale elvearealet reduseres og etableringen av transformatorstasjonen vil øke andelen harde flater, forventes det at vannføringen nedstrøms endres raskere enn i dagens situasjon. Energidrepebassenget som etableres vest for det nye bekkearealet vil dempe energien i vannmassene under flomperioder, noe som reduserer risikoen for erosjon nedstrøms. Det forventes ikke vesentlige endringer i forholdene for fisk og bunndyr nedstrøms, da produksjons- og vandringsmulighetene antas å være lik dagens situasjon.

På grunn av redusert elveareal, en mindre variert elvestrekning og redusert fiskeproduksjon forventes det at bekkeomleggingen vil ha middels negativ effekt på vannmiljø.

Landskap

Selve planområdet ligger innenfor landskapskategorien Midtre bygder på Vestlandet.

Husnes og Onarheim transformatorstasjon ligger i bunnen av landskapsformen som faller fra fjellmassivet i øst med Nordfjell og Mjellkhaug som danner synsranden i øst over Hellelandslia ca ved kote 400. Onarheimsvatnet danner et vidt og speilende gulv i dette rommet, som avgrenses av Gråskallen i nord og høydedraget fra Nordfjellet via Toraksla til Kaldestadåsen i sør. Troåsen og Tørreshaugen er toppene i et lavere høydedrag mot vest på omkring kote 50. Dette gjør at Husnes ligger plassert i et lyst, stort og åpent rom med vid himmel (Konsekvensutredning Onarheim Transformatorstasjon).

Øyrabekken er en elv i et kunstig bekkeløp. Den sør-vestre delen av bekkeløpet er kanalisert og den nordlige delen av bekkeløpet går gjennom en nylig avvirket hogstflate. Utover tilstedeværelsen av vanndekt areal så vurderes det at bekken ikke har noen utpregede landskapsmessige kvaliteter.

Onarheimsøyri er en mer naturlig bekk som renner fint nedover terrenget. Selve bekken kan beskrives som ett fint landskapsmessig element i en ellers monoton skog. Det er ellers ett lite fall i den sørlige delen av bekken. Dette kan ikke regnes som ett fossefall og har liten verdi som landskapselement.

Ny bekkeløsning vil ha noe lavere landskapsmessige kvaliteter enn eksisterende bekk på grunn av mindre varierende og slyngende bekkeløp.

Etableringen av Fagne og Statnett sin transformatorstasjon vil være medføre store endringer i landskapet på Onarheim da skog fjernes og stasjon, vei og annen infrastruktur etableres. De landskapsmessige virkningene som følge av bekkeomleggingen vil være svært små i forhold til etableringen av transformatorstasjonen. Det vurderes derfor at bekkeomleggingen vil ha ubetydelig påvirkning på landskapet og de landskapsmessige kvalitetene på Onarheim.

Brukerinteresser

I tiltaksområdet befinner det seg en rekke turstier blant annet søral-løypa som er en rundtur som går gjennom planområdet. Det er også flere mindre stier som går opp mot fjellet i øst. Turstien skal legges rundt anleggsområder / transformatorstasjonen som følge av tiltaket. Turstien vil i noen partier legges langsmed nytt bekkeløp. Hele bekkeomleggingsområdet ligger innenfor friluftsområdet Sørralløypa og friluftsområdet Postveien. Sørralløypa er definert som ett nærturterreng og Postveien er definert som ett særlig kvalitetsområdet. Begge friluftsområdene får svært stor verdi etter kartlegging av friluftsområder.

Turområdet søral – løypa og friluftsområdene blir alle negativt påvirket av transformatorstasjonene til Fagne og Statnett. Sett i forhold til etableringen av transformatorstasjonen vil ikke bekkeomleggingen bidra til å endre verdien til turløypene eller friluftsområdene i tiltaksområdet. Det forventes derfor at brukerinteressen som følge av bekkeomleggingen vil bli ubetydelig påvirket.

Kulturminner

Etableringen av Onarheim transformatorstasjon vil føre til total ødeleggelse av et ikke fredet nyere tids kulturminne (Onarheimssaga). Etablering og plassering av tilkomstvei til stasjonen vil nødvendiggjøre en nedbygging av det som er igjen av Onarheimssaga (Bakgrunn for vedtak).

Bekkeomleggingen som vurderes i denne søknaden vil ikke medføre ytterligere beslag eller forringelse av eksisterende kulturminner.

Bekkeomleggingen vil ha ubetydelig påvirkning på kulturminner.

Skred og flom

Planområdet ligger ikke innenfor hensynssoner for skred. Det forventes ikke ytterligere erosjon nedstrøms bekkeomleggingsområdet da total vannmengde nedstrøms vei vil bli lik dagens situasjon. Energi drepe – basseng bidrar til å redusere energien til vannmengdene.

Ifølge konsesjonssøknadene til Statnett og Fagne for hhv. Onarheim og Øyra transformatorstasjoner er det oversvømmelser og flom ved store nedbørsmengder som er den største naturfarerisikoen for tiltaksområdene. Bekkene i tiltaksområdet ligger innenfor aktsomhetsområdet for flom (NVE atlas). Den nye bekkeløsningen er dimensjonert for å håndtere en flom med 1000 år returperiode.

Bekkeomleggingen vil ha noe positiv konsekvens på skred og flom.

Inngrepsfritt naturområde

Tiltaksområdet er ikke en del av ett inngrepsfritt naturområdet (INON). Hydro er lokalisert vest for tiltaket og i nord, sør og vest er det bebyggelse. Onarheim transformatorstasjon er gitt konsesjon og bekkeomleggingen vil ikke endre på graden av inngrep.

Bekkeomleggingen vil ha ubetydelig påvirkning på inngrepsfritt naturområdet.

Avbøtende tiltak

Det skal ikke benyttes sprengstein bekkeløpet. I bekkeløpet skal det benyttes avrundet stein.

Kantvegetasjon bevares i størst mulig grad.

Det skal benyttes ru steinsetting, fremfor tradisjonell, glatt plastring som erosjonssikring,

Tursti gjennom området bør opprettholdes.

Det vil utføres detaljprosjektering av bekkeløpet og oppfølging av anleggsarbeidene med mål om å legge til rette for fiskeproduksjon / økt biologisk mangfold. Videre detaljprosjektering vil belyses i søknad om fysiske tiltak i vassdrag / konsesjonssøknad.

Kilder

Hellen, B.A., Kambestad, M., Johnsen, H.G (2012). Habitatkartlegging og forslag til tiltak for sjøaure i utvalgte vassdrag ved Hardangerfjorden. Rådgivende biologer rapport 1781.

Konsesjonssak Onarheim transformatorstasjon, URL: www.nve.no, ID 202

Artskart: <https://artskart.artsdatabanken.no/>

Naturbase: <https://www.miljodirektoratet.no/tjenester/naturbase/>

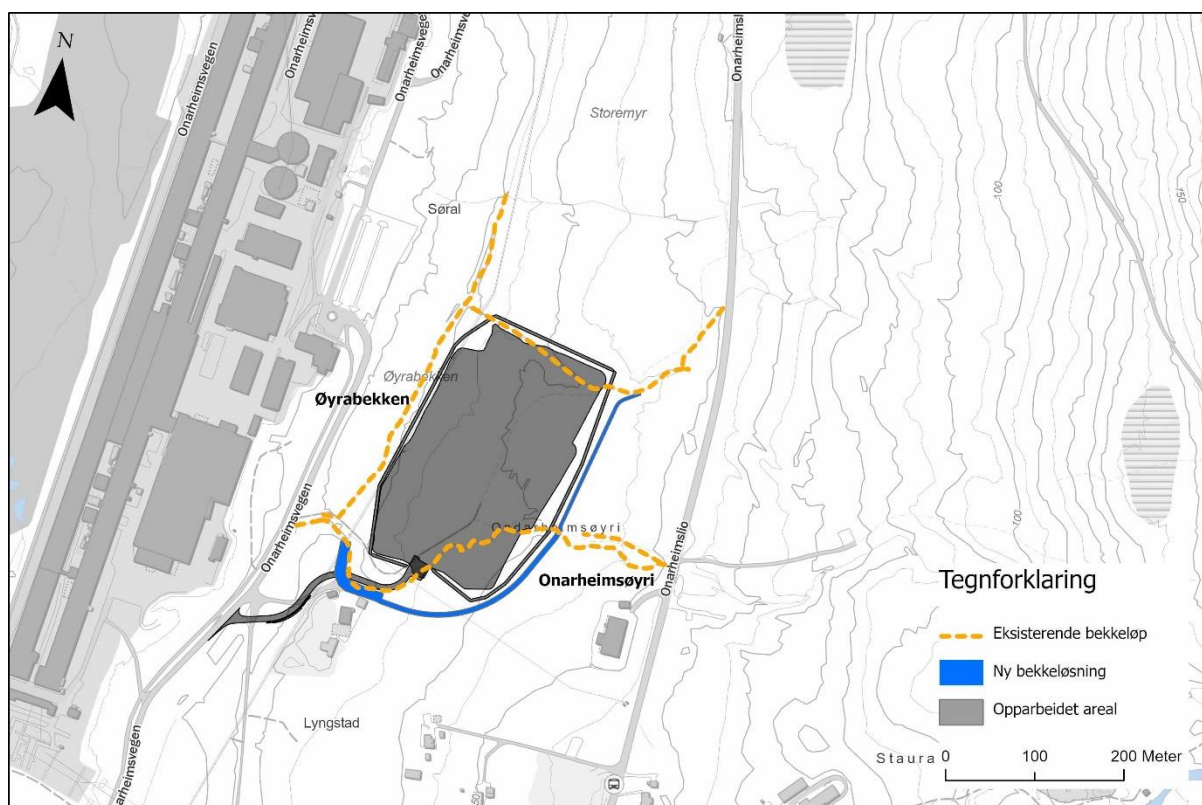
Vann-nett: <https://vann-nett.no/waterbodies/map>

UT: <https://ut.no/>

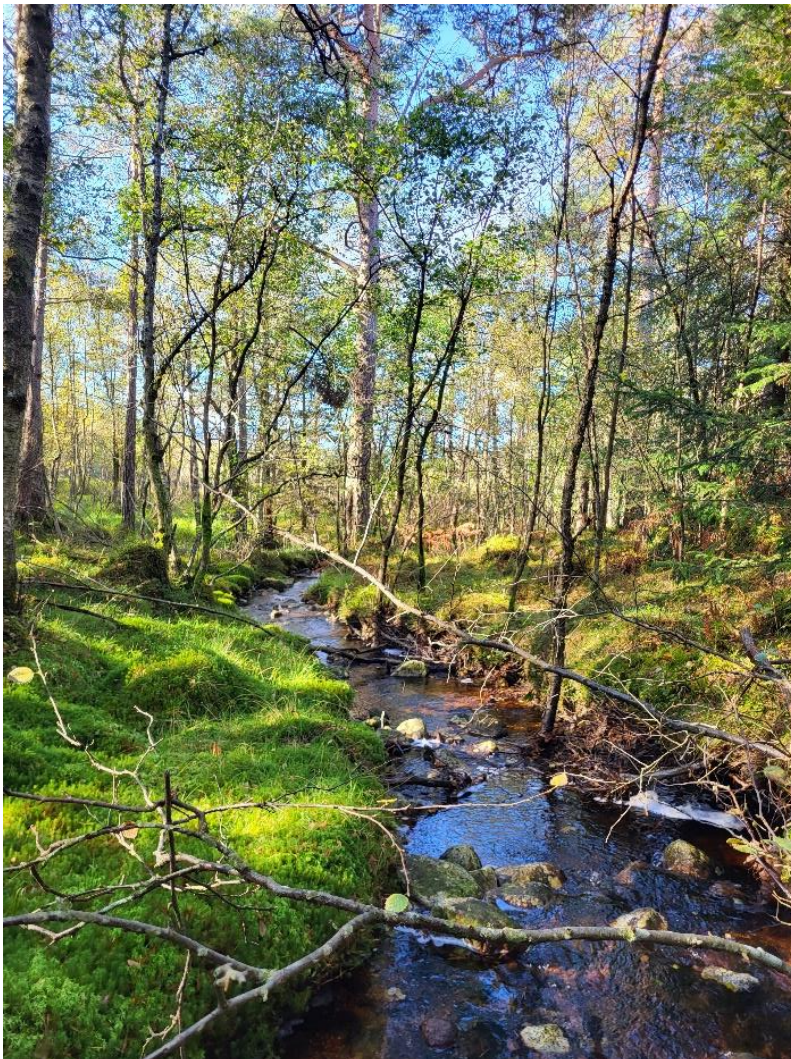
Vedlegg

Figur 12: Oversiktskart 1:50 000. Utbyggingsområdet er markert med rød prikk.

Figur 13: Oversiktskart 1: 5000. Bekkene som skal legges om samt ny tenkt bekkeløsning.

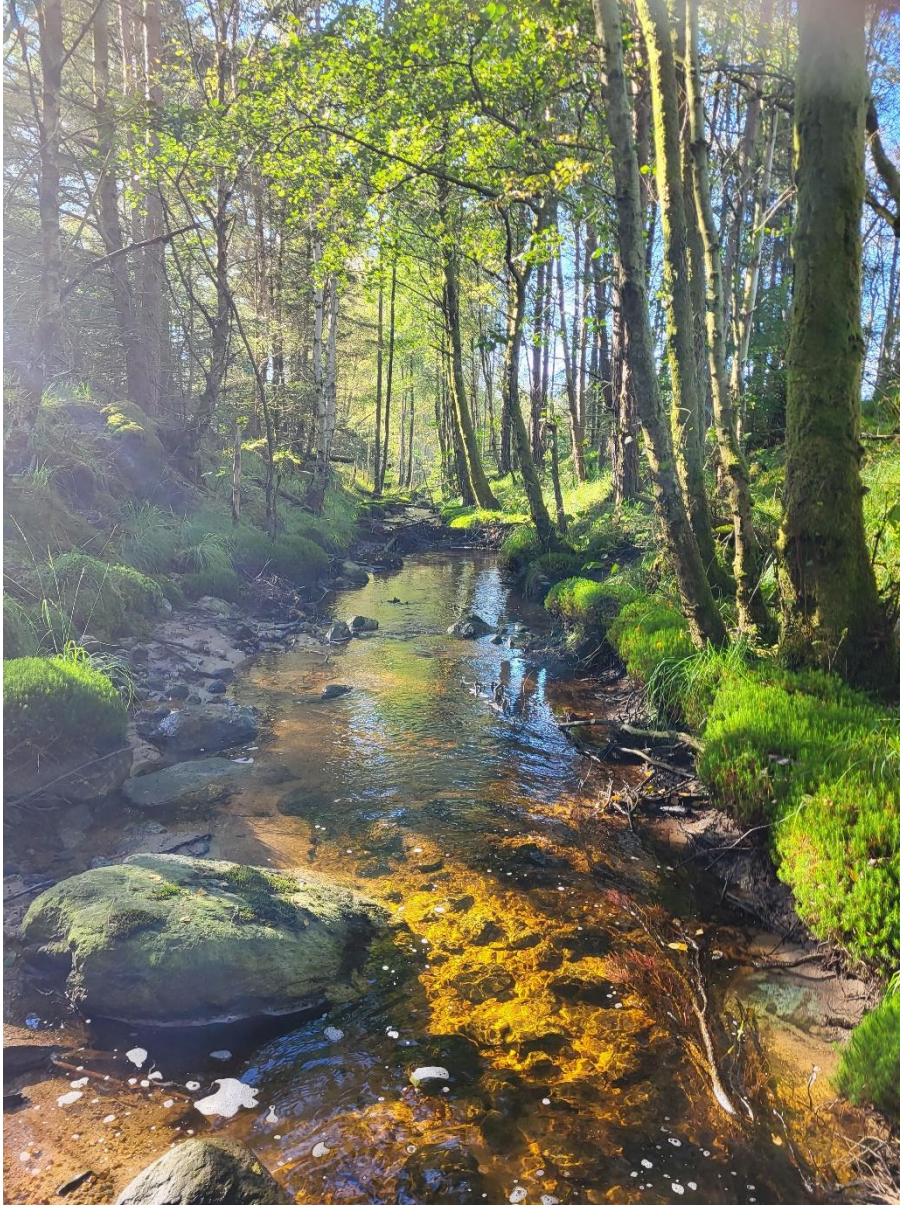
Figur 14: Berørt del av Onarheimsøyri

Figur 15: Berørt del av Onarheimsåyri

Figur 16: Berørt del av Øyrabekken

Figur 17: Berørt del av Øyrabekken

Figur 18: Hogstflate Nord i Øyrabekken